

«Гостомельський край: історія і сучасність»

Колись у Гостомелі був замок, а містечко знаходилося на острові

Презентовано пілотний тираж книги, назва котрої винесена в заголовок. Видання відбулося за підтримки селищного голови Юрія Прилипка. Варто зауважити, що книга про історію Гостомеля, укладена Олександром Соколенком виходила ще в 2004 році. Отже збігло чимало часу й багато відвідувачів бібліотеки, а також гості селища нерідко запитують про історичні матеріали Гостомеля, який дуже багатий на спадщину давнини та історичні постаті, пов'язані з Гостомелем. У цьому виданні поєдналися історія та сучасність, це поки що робоче видання, протягом місяця воно буде доповнюватися, так що приносьте свої матеріали до бібліотеки, або ж надсилайте на електронну адресу vnsob@ukr.net (укладачеві книги).

Під час презентації на котрій були присутні працівники виконкому, вчителі й читачі, завідувач бібліотеки, прозвучало чимало побажань щодо доповнень. Цікаву версію про походження назви Гостомеля розповів і селищний голова Юрій Прилипко, розповівши, що мама йому оповідала такий переказ. Коли річка Ірпінь була кордоном і Гостомель заходився на польському боці, то чимало людей, котрі йшли на територію, що належала російській короні просилися переночувати, а гостомельцям гості були милі— згодом слово трансформувалося в Гостомель.

До речі, з книгою можна буде познайомитися в бібліотеці, вона була сьогодні презентована в цей заклад, буде вона також школах Гостомеля, отримають її і гості селища. Користуючись нагодою публікуємо кілька розділів книги.

Звідки пішла назва Гостомель та перші писемні згадки про нього

Селище Гостомель розташоване на вершині трикутника, утвореного річками Ірпінь та Буча, на рівнинній поверхні. А в унікальній пам'ятці, щоденнику випускників Гостомеля 1947—1948 років, що зберігається в історичному музеї ЗОШ № 13, є такі цікаві рядки про розташування селища: «Центральна частина села, так зване старе містечко, лежить на острові, між річками Бабкою та Млиноюю...». Уже давно немає острова в містечку, як і згадуваних річок, лише назви їх нагадують, що колись в Гостомелі були млини, а колись річкою ходили купецькі робити зріз стосовно корисних копалин, то в селищі є поклади різних глин, торфу, вапняку. В давнину місцеві жителі добували тут болотну залізну руду, смолу, виробляли поташ.

1
Сього Гостомель лежить на
північний захід від м. Києва
в улоговані річки Ірпінь і її при-
ток і на рукавів: Бабки, Бобро-
вої і на Мшинової. Центральна
гасінна селища, ітак звана
Містечко - це стара гасінна
селища. Містечко лежить на о-ві
між річками Бабкою і на Мши-
ноюю. ^{Гасінна населення} ~~Мешканці~~ Гостом-
еля ^{займалися торгівлею.} ~~були торгівці~~, вони мали
торговельні зносини з купцями,
які їздили по Дніпру із ~~барак~~
~~суден~~, які гас від гасу заходи-
ли пор. Ірпіні і до маленького
сіривця, щоб обмінювалися товара-
ми. Мешканці маленького осі-
вця між Бабкою і на Мшинової
до зустрічались купців і називалися

За переказом, Гостомель раніше називався Остромиром. Було таке чоловіче ім'я. Одна з найдавніших пам'яток старослов'янського письменства в давньоруській редакції називається Остромирове євангеліє. Воно було переписане в 1056—1057 роках із староболгарського оригіналу для новгородського посадника Остромира. Дослідниця А. П. Коваль у книзі про походження назв поселень України «Знайомі незнайомці» робить висновок: «Коли це ім'я перестало вживатися, назва селища поступово скорочувалася і спрощувалася, втрачаючи зв'язок з давнім ім'ям Але як же Остромир перетворився на Гостомель? Науковці помітили,

що писемні пам'ятки півдня та півночі Русі мають мовні відмінності. Цілком можливо, що вищезгадане ім'я на землях нинішньої України побутувало в українській формі – Гостромір. Український краєзнавець другої половини XIX століття Л. І. Похилевич, записуючи російською мовою місцеві перекази про те, як раніше називався Гостомель, очевидно переробив ім'я на російський кшталт – Остромир. А -ль – це суфікс присвійності. Можливо, спочатку Гостомель називався Гостромірль чи Гостромерль, тобто поселення чи земля, що належала Гостромірові. На жаль, про останнього нічого не відомо. Можна погодитися з А. Коваль, що після того, як ім'я Гостромір вийшло з ужитку, назва селища для зручності вимовляння перетворилася на Гостомель. Суфікс присвійності -ль активно діяв до XII століття. Отож, напевне, це селище виникло ще за часів Київської Русі. Однак археологи, у будь-якому разі поки що, цього давнього Гостомеля не знайшли. Уродженка Гостомеля, краєзнавець Галина Осадча записала легенду, що був воїн Гост. Він зі своїми воїнами захищав населення, загинув і був похований на кладовищі, розташованому навпроти прохідної Гостомельського склозаводу через дорогу. За легендою Гостомель названо на його честь. Що стосується перших писемних згадок про Гостомель, то після навали монголо-татарів Русь була ослаблена і потрапила в залежність від золотоординських ханів. У 1362 році великий литовський князь Ольгерд здійснив похід своїх військ на Подніпров'я і вигнав татар, зайнявши Київ та Київщину. Згодом Литва об'єдналася з Польщею в єдину державу – Річ Посполиту.

Перша писемна згадка про Гостомель датується 1494 роком. Тоді великий князь литовський Олександр відібрав гостомельський маєток у Сеньки Володкевича і передав князю Іванові Глинському. Володкевич отримав Гостомель від київського воєводи Юрія Пацевича, але королівської грамоти, яка б затвердила це рішення, не мав. У грамоті 1496 року князь Олександр затвердив Глинському, його дружині та їхнім нащадкам Гостомель.

За свою історію Гостомель переходив з рук литовських князів в руки польських королів, належав він і звитяжному козацькому полководцю Семену Палію, який неодноразово відвідував з козаками Гостомель і деякий час жив у

Гостомельському замку. За його наказом було нарощено земляні вали й поглиблено рови замку, а також споруджено Свято-Покровську церкву. Протягом віків Гостомель вів запеклу боротьбу за своє визволення. Одним словом, жив і творив свою славу історію.

Анатолій Зборовський, директор Ірпінського історико-краєзнавчого музею

Про замок, Магдебурзьке право, і як Гостомель став сотенним містечком

На початку XVII століття Гостомель належав Станіславу Харленському. У той

час Гостомель з села виростає в містечко. С. Харленський насипав тут вали і спорудив невеликий замок, неподалік сучасної Свято-Покровської церкви й за селищною радою й до сьогодні видно оборонні вали. Однак яким був замок, і чи відбивав ворожі напади, писемних згадок не залишилося. Зате є свідчення, як замок зруйнували. Це сталося 13 лютого 1694 року коли польські вояки на чолі з Бальцером Вільгою виступили з Чорнобиля і напали на Гостомель, де застали тільки чотирьох козаків. Вони спустошили містечко, зруйнували замок, завдавши шкоди на 5 тисяч злотих.

Що стосується Магдебурзького права, то в 1614 році, в грамоті польського короля Сигізмунда I вказано: **«Зважаючи на свіжо закладене місто Гостомля у воєводстві Київському, спадщині Станіслава Харленського, дворянина нашого, в сприятливому для торгівлі, і людьми, які осіло займаються промислами, для чимшвидшого зростання того міста, даруємо йому право магдебурзьке, встановлюємо базар і два ярмарки».** У 1617 році Станіслав Харленський продав Гостомель Єжи Лясоті. Це був поляк православного віросповідання. Але невідомо, чи Є. Лясота

перейшов з католицької церкви в православну віру, чи ще його предок. Тоді бувало, що деякі поляки, переселившись з Польщі в Україну, приймали православне віросповідання. Вона заповіла на монастир **400** злотих, а сам Єжи Лясота – **600**.

У часи коли Запорозька Січ стала ідеалом українського народу, волелюбне прагнення покозачитися охопило й жителів нашого краю. У **1618** році населення сіл і містечок, розташованих у басейнах річок Тетерева та Ірпеня, утворило козацькі сотні й визнало себе частиною Запорозького війська. Під час Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького Гостомель стає козацьким сотенним містечком. Гостомельська сотня (сотник Ярмулка Басаренко) входить до Київського полку. Згідно, «Реєстром всього Війська Запорозького», складеного після підписання Зборівського договору **1649** року, в сотні було **76** козаків. Частина прізвищ, вказаних у реєстрі, і в сотні було **76** козаків. Частина прізвищ, вказаних у реєстрі, і нині зустрічається серед жителів Гостомеля.

Анатолій Зборовський, директор історико-краєзнавчого музею